

ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

THE CONCEPT, TYPES AND SIGNIFICANCE OF DIGITAL HUMAN RIGHTS

Тверезовська К. С., аспірантка кафедри конституційного права України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті розглядається важливий аспект сучасного конституційного права, а саме цифрові права, які стають все більш актуальними в контексті розвитку цифрового суспільства. Актуальність дослідження обумовлена тим, що цифрові права відіграють важливу роль у забезпеченні громадянських свобод і демократії в цифровому суспільстві. Правильне визначення та захист цих прав стають ключовим завданням для правових систем у всьому світі. Правова система України не є виключенням.

У дослідженні аналізуються такі цифрові права: доступ до Інтернету, право на вираження поглядів онлайн, право на приватність і захист персональних даних, право на свободу та особисту безпеку онлайн, право на мирні зібрання, асоціації та/або використання електронних інструментів демократії, право на цифрове самовизначення або право на забуття.

Стаття розкриває сутність кожного цифрового права, наголошуючи на їх важливості для забезпечення свободи, приватності та безпеки громадян в онлайн-середовищі. Автори висвітлюють поняття та сутність цих прав, а також їх цінність для сучасного суспільства. У статті також розглядаються питання щодо конституційного захисту цих прав та їх вплив на розвиток демократії та свободи в цифровому просторі.

У статті доведено, що поява нових цифрових прав вимагає їх нормативного закріплення. Адже конституційні норми можуть бути прийняті до появи сучасних цифрових технологій, що може призвести до нездатності конституційних норм враховувати нові аспекти цифрових прав. Іноді законодавство, яке регулює цифрові права, може суперечити конституційним нормам, які вимагають перегляду з метою узгодження. Збільшена кількість особистої інформації, яка обробляється в цифровому середовищі, може ставити під загрозу приватність громадян та порушувати конституційні права на захист особистої інформації.

Ця стаття допомагає краще розуміти сутність цифрових прав, їх значення та вплив на сучасне суспільство, а також важливість їх конституційного захисту. Робиться висновок, що цифрові права відіграють ключову роль у сучасному суспільстві цифрових технологій, де держава в смартфоні більше не є уявленням про майбутнє, а є частиною повсякденного життя.

Ключові слова: цифрові права, види цифрових прав, право на доступ до Інтернету, цифрове середовище, конституційне закріплення.

The article explores a crucial aspect of modern constitutional law, namely digital rights, which are becoming increasingly relevant in the context of the digital society's development. The significance of this research lies in the role these rights play in safeguarding civil liberties and democracy in the digital society. Accurately defining and protecting these rights is a fundamental task for legal systems worldwide, including Ukraine.

The article analyzes the following types of digital rights: access to the Internet, the right to express views online, the right to privacy and personal data protection, the right to freedom and personal security online, the right to peaceful assembly, association, and the use of electronic democracy tools, and the right to digital self-determination. The essence of each type of digital right is elucidated, emphasizing their importance in ensuring citizens' freedom, privacy, and security in the online environment. The authors provide insights into the concepts and essence of these rights and their significance in contemporary society. The article also addresses questions regarding the constitutional protection of these rights and their impact on the development of democracy and freedom in the digital space.

The article asserts that the emergence of new digital rights necessitates their legal recognition. Constitutional norms may have been enacted prior to the advent of modern digital technologies, which could render them inadequate to address the new aspects of digital rights. At times, legislation regulating digital rights may conflict with constitutional norms, which require review for reconciliation. The increased volume of personal information processed in the digital environment may jeopardize citizens' privacy and infringe upon constitutional rights to personal data protection.

This article helps to better understand the essence, significance, and constitutional protection of digital rights. It concludes that digital rights play a pivotal role in the contemporary digital technology-driven society, where the concept of the state in a smartphone is no longer a vision of the future but an integral part of everyday life.

Key words: digital rights, types of digital rights, right to internet access, digital environment, constitutional incorporation.

Вступ. У сучасному інформаційному суспільстві, що невинно розвивається, цифрові технології займають центральне місце практично у всіх сферах життя. Вони розширюють обсяг можливостей для спілкування, інновацій, освіти та багатьох інших аспектів нашого існування.

Цифрові права – це «нові» права нашої правової системи, що визначають правила та обмеження, які стосуються використання цифрових технологій та обробки цифрової інформації. У статті будуть розглянуті різноманітні аспекти цих прав, включаючи право на конфіденційність даних, свободу слова в Інтернеті, право на доступ до інформації та інші.

Дослідження цифрових прав у конституційному праві є актуальним завданням, оскільки ці права відіграють важливу роль у забезпеченні громадянських свобод і демократії в цифрову епоху. Правильне визначення та захист цих прав стають ключовим завданням для правових систем у всьому світі.

Постановка завдання. Із сучасними цифровими можливостями виникає і ряд важливих питань, пов'язаних із захистом прав і свобод громадян у цифровому серед-

овищі. Виходячи з цього контексту, стаття присвячена розгляду поняття, видів та значення цифрових прав у рамках конституційного права. У статті розглянуть основні аспекти цифрових прав, їх вплив на суспільство та можливість використання конституційного права для їх захисту.

Результати дослідження. Через неврегульованість законодавчих механізмів регламентації цифрових прав на міжнародному та національному рівнях виникають ситуації безпрецедентного втручання в особисте життя та порушення прав інтернет-користувачів. Цифрова олігархія є загрозою для держав і демократій, тому регулювання цифрових прав через призму належного функціонування соціальних медіа має здійснюватися за консенсусом влади, народу та правосуддя.

У 2023 році Європейським Союзом (далі – ЄС) була прийнята Декларація про цифрові права та принципи (European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade 2023/C 23/01) (далі – Декларація), яка підкреслює важливість розглядуваного нами питання щодо активного розвитку цифрових прав. Декларація була підписана президентами Європейської Комісії, Європей-

ського Парламенту та Ради ЄС, що відображає спільну політичну прихильність ЄС та його держав-членів щодо просування та впровадження нових прав та принципів у всіх сферах цифрового життя. Аналіз Декларації вкотре доводить, що стрімкий розвиток цифрових технологій потребує оперативного реагування у вигляді нормативних актів. У першу чергу, це впливає на формування єдиних підходів до регулювання цифрових прав. ЄС у питаннях, що стосуються цифрового середовища, ставить людину у центр, що ще раз підкреслює цінність верховенства права у діджиталізації суспільства. Розділ IV Декларації наголошує на тому, що кожна людина повинна мати доступ до надійного, різноманітного та багатомовного цифрового середовища. Доступ до різноманітного контенту сприяє плюралістичному публічному обговоренню та ефективній участі в демократії в недискримінаційний спосіб.

Тобто, політика ЄС щодо розвитку цифрових прав та принципів спрямована на забезпечення захисту всіх основних прав в Інтернеті, зокрема свободу вираження поглядів та інформації, включаючи свободу ЗМІ та плюралізм. ЄС зобов'язується продовжувати створювати цифрове середовище, де люди будуть захищені від дезінформації, маніпулювання та інших форм шкідливого контенту, включаючи переслідування та гендерне насильство.

Цифрові права є продовженням прав людини в епоху Інтернету. Розглянемо основні термінологічні підходи до тлумачення «цифрових прав». Цифрові права, які включають право на свободу вираження поглядів, конфіденційність та доступ до інформації, є тими ж основними правами людини, що й ті, якими користуються офлайн, але адаптовані до нової ери технологій. На думку Ю. С. Разметаєвої, цифрові права людини охоплюють два розуміння: одне з них пов'язано з правами, що мають онлайн-складову, а інше розуміння включає в себе ті права, що виникають у цифрову епоху та починають займати однакову позицію поруч з іншими фундаментальними правами [1].

N. Reventlow стверджує, що цифрові права представляють собою права осіб, які надають можливість отримувати доступ, використовувати, створювати та публікувати цифровий контент на різних пристроях, таких як комп'ютери та мобільні телефони, у віртуальному просторі [2]. Цифрові права – це емерджентне та динамічне поле. Наша позиція полягає в тому, що концепція цифрових прав представляє собою розширення та актуалізацію класичних прав людини у відповідності до умов цифрової епохи. Ці права засновані на такому базовому документі, як Загальна декларація прав людини, в статті 19 якої зазначено, що «кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [3]. Хоча Загальна декларація була прийнята в 1948 р., задовго до появи мережі Інтернет, визнана нею свобода отримання і поширення інформації має ключове значення і для сучасності.

Цифрові права глибоко втілені в загальних принципах прав людини, таких як свобода висловлювання, приватність та свобода зібрань, але з появою цифрового середовища з'явилися виклики для забезпечення цих прав. Цифрові права націлені на вирішення унікальних проблем, пов'язаних із широким використанням цифрових технологій, включаючи питання, які стосуються онлайн-спостереження, конфіденційності даних та ролі технологічних компаній у підтримці або обмеженні прав людини. Отже, цифрові права можна розглядати як сучасне втілення загальних прав людини, спрямоване на адаптацію до складностей і можливостей цифрового світу.

Важливо підкреслити, що поява нових цифрових прав вимагає їхнього закріплення у законодавстві, оскільки існуючі конституційні норми можуть бути застарілими

та не враховувати особливостей цифрової епохи. Збільшена кількість особистих даних, які обробляються в цифровому середовищі, може породжувати обурення громадян щодо порушень їхньої приватності та ставити під сумнів конституційні гарантії захисту особистих даних. Інтернет і цифрові платформи можуть бути використані для обмеження свободи вираження думок та обмеження доступу до інформації, що суперечить принципам конституційної свободи слова. Використання цифрових технологій може сприяти збільшенню можливостей для суспільного контролю над діяльністю влади та дотриманням конституційних стандартів.

Аналіз наукових джерел дозволив нам виділити шість основних цифрових прав: право на доступ до Інтернету, право на вираження поглядів онлайн, право на приватність і захист персональних даних, право на свободу та особисту безпеку онлайн, право на мирні зібрання, асоціації та/або використання електронних інструментів демократії, а також право на цифрове самовизначення (або право на забуття).

Перше із них – це доступ до Інтернету. Л. Тарасенко стверджує, що доступ до Інтернету має статус основного права, яке поширюється на всіх людей, незалежно від їхнього громадянства, і його гарантує як держава, так і міжнародна спільнота, включаючи як міжурядові, так і приватні організації. Рівень цього права визначається соціальним прогресом у різних історичних контекстах, а також доступністю економічних і технологічних ресурсів для користувачів Інтернету [4, с. 157]. Ця позиція отримала підтвердження в офіційних нормативних джерелах. Наприклад, Організація Об'єднаних Націй офіційно визнала право на доступ до Інтернету як невід'ємне право людини, як це зазначено в звіті ООН [5]. Через призму історичної ретроспективи право на доступ до Інтернету можна вважати основоположним у таксономії цифрових прав, а усі інші цифрові права, які будуть розглянуті нижче, є похідними від основоположного. Очевидним є той факт, що без права доступу до Інтернету не було б появи та розвитку інших цифрових прав.

Право на доступ до Інтернету не повинно обмежуватися лише декларативними науковими підходами до розуміння концепції цього цифрового права. Значну увагу необхідно приділити і законодавчим механізмам. Зарубіжні підходи врегулювання даного питання беруть свій початок ще з 2000-х років. До прикладу, в Естонії ще у 2000 році уряд надав підтримку доступу користувачів до електронних сервісів (так зване «електронне врядування»), а також запустив масштабну програму розширення доступу до Інтернету в сільській місцевості, стверджуючи, що це важливо для життя в 21 столітті. Греція у 2011 році доповнила Конституцію статтею 5А, в якій йдеться мова про те, що всі особи мають право брати участь в інформаційному суспільстві, а держава зобов'язана сприяти виробництву, обміну, поширенню та доступу до інформації, що передається в електронному вигляді [6], а у червні 2009 року Конституційна рада, вищий суд Франції, проголосила доступ до Інтернету основним правом людини [7].

На нашу думку право на доступ до Інтернету важливе через те, що Інтернет став невід'ємною частиною сучасного суспільства, де він використовується для здійснення багатьох повсякденних завдань, доступу до інформації, роботи, навчання, спілкування, а також вираження поглядів. Це право забезпечує свободу доступу до цифрового інформаційного простору та відкриває можливості для освіти, комунікації та розвитку.

Наступним важливим видом цифрових прав є право на вираження поглядів онлайн або право на свободу слова в Інтернеті (*Right to freedom of online speech*). Це право стоїть за можливістю вільно і відкрито висловлювати свої думки, досліджувати, отримувати та поширювати інформацію в Інтернеті. Для реалізації цього права необхідний

вільний доступ до Інтернету, який вимагає від держав прийняття ефективної політики забезпечення всім громадянам загального доступу до цифрового середовища. Інтернет став невід'ємною частиною реалізації багатьох прав людини, і тому гарантування доступу до нього повинно бути пріоритетом для всіх держав.

Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум (Рекомендація CM/Res (2014)6 Комітету міністрів країнам-членам щодо посібника з прав людини для Інтернет-користувачів) затвердив, що громадяни мають право шукати, отримувати та поширювати інформацію та ідеї на їх особистий вибір без будь-якого втручання і незалежно від державних кордонів. Це означає, що особа може вільно висловлюватися в Інтернеті та мати доступ до інформації, поглядів і висловлювань інших осіб. До них належать як політичні заяви, релігійні переконання, погляди і висловлювання, що сприймаються прихильно або вважаються необразливими, так і такі, що можуть завдавати образу, шокувати або виводити інших осіб зі стану рівноваги. Обмеження можуть накладатися на такі висловлювання, в яких містяться заклики до дискримінації, ненависті або насильства. Такі обмеження повинні бути правомірними, цілеспрямованими і запроваджуватися під контролем суду [8].

Важливим питанням в демократизації суспільства виступає ера цензури, яка розпочалась в соціальних мережах.

У 1996 році Конгресом США було ухвалено Закон про телекомунікації (Communications Decency Act). Метою цього законодавчого акту стало запобігання доступу неповнолітніх до непристойних онлайн-матеріалів. Для досягнення поставленої мети до Закону було додано Розділ 230. Основна частина розділу 230 складається всього з 26 слів: «Ані провайдер, ані користувач інтерактивного комп'ютерного сервісу не вважаються видавцем або носієм будь-якої інформації, наданої іншим провайдером інформаційного контенту».

Розділ 230 з'явився в результаті двох судових позовів проти перших інтернет-компаній задовго до появи соціальних мереж. В одному випадку суд постановив, що компанія Prodigy Services може бути притягнута до відповідальності за висловлювання, опубліковані на її сайті, оскільки вона намагалася модерувати контент [9]. В іншому випадку суд прийшов до висновку, що компанія CompuServe, яка проводила політику невтручання, є лише розповсюджувачем, а не видавцем і тому не несе відповідальності [10].

Блокування сторінок колишнього президента Сполучених Штатів Америки Дональда Дж. Трампа в соціальних мережах стало можливим саме завдяки Розділу 230 Закону про телекомунікації. Про це йдеться мова у справі № 21-cv-08378-JD «Trump v. Twitter». 8 січня 2021 року Twitter назавжди призупинив облікові записи Трампа «через ризик подальшого підбурювання до насильства» разом з обліковими записами інших користувачів [11]. Позивачі заявили про неконституційність Розділу 230 Закону про телекомунікації. Суд відхилив позов та зазначив, що Умови надання послуг (TOS) Twitter надавали модераторам даної соціальної мережі дозвіл діяти на власний розсуд щодо будь-якого облікового запису або його вмісту з будь-якої причини.

Отже, резюмуючи підсумки даної справи, суд зробив чітку демаркацію щодо прийнятності позовів за Першою поправкою до Конституції Сполучених Штатів Америки щодо дій приватних суб'єктів та дій держави. Однак це рішення дає таким платформам, як Twitter, значну свободу дії щодо їхніх Умов надання послуг без будь-якого мандату соціальної відповідальності та належної законної перевірки умов надання послуг, що може призвести до необгрунтованого придушення голосів, які не відповідають інтересам цих приватних організацій.

У січні 2023 року спеціальний прокурор США Джек Сміт отримав ордер на обшук записів про діяльність облікового запису Трампа в Twitter у зв'язку з федеральним переслідуванням передбачуваної ролі Трампа в нападі на Капітолій США 6 січня 2021 року. Оскільки Twitter не виконав ордер до кінцевого терміну, суддя оштрафував компанію на 350 000 доларів [12].

Отже, з одного боку спостерігається активний розвиток цифрових прав, а з іншого боку, неналежне або зовсім відсутнє законодавче регулювання функціонування механізмів доступу до цифрових прав породжує неоднозначні ситуації, які вирішуються у судовому порядку. Разом із тим, на сьогодні не існує точних відповідей, як саме має бути врегульовано свободу висловлення в Інтернеті.

На нашу думку, законодавство часто відстає від стрімкого розвитку технологій, тому «закони будуть писатися у судах».

Третє цифрове право – це право на приватність і захист персональних даних. Це право передбачає, що кожна особа має право на конфіденційність в Інтернеті та на захист своєї особистої інформації під час участі в онлайн-діяльності, такої як використання соціальних мереж. Інтернет змінив сприйняття конфіденційності, оскільки багато основних платформ вимагають обміну особистою інформацією, і практично неможливо залишити це анонімно [13, с. 1058].

Загалом право на приватне життя закріплене в статті 12 Загальної декларації прав людини, статті 17 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та статті 16 Конвенції про права дитини. Багато національних конституцій і правових документів також визнають право на приватне життя. Наприклад, в Україні це право закріплене в статті 6 Основного Закону [14].

У 2021 році Європейський суд з прав людини постановив у справі «Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria», що рішення Верховного суду Австрії, яке вимагає від медіакомпанії розкривати особу зареєстрованих користувачів, які зробили коментарі на своєму сайті, було порушенням її свободи вираження поглядів, оскільки вона не врахувала політичний характер коментарів і не провела тест, що балансував конкуруючі інтереси [15]. Суд проаналізував концепцію анонімності в Інтернеті та погодився з урядом, що «Конвенція не передбачає абсолютного права на анонімність в Інтернеті». Тим не менш, було підкреслено, що анонімність важлива для вільного потоку ідей і що «анонімність вже давно є засобом уникнення репресій або небажаної уваги». Рішення розширює свободу вираження поглядів, одночасно захищаючи конфіденційність даних анонімних користувачів. Суд також наголосив на важливості проведення контекстного аналізу.

На нашу думку, важливо, щоб право на приватність в цифровому середовищі було визнане в окремому законодавчому акті України з декількох вагомих причин. Окреме законодавство щодо права на приватність в цифровому середовищі має важливе значення для захисту фундаментальних прав, адаптації до технологічних змін і забезпечення правової ясності та механізмів для реалізації правових норм. Це важлива складова цифрових прав, яка гарантує захист осіб від можливих порушень конфіденційності у світі, який дедалі більше зазнає глобальних змін.

Четверте цифрове право – це право на свободу та особисту безпеку в онлайн-середовищі. Потрібно відзначити, що існує важлива різниця між цифровою безпекою та кібербезпекою. Цифрова безпека стосується захисту нашої присутності в Інтернеті, тоді як кібербезпека охоплює більш широкий спектр, захищаючи цілі мережі, комп'ютерні системи, інші цифрові компоненти та інформацію, яка в них зберігається, від несанкціонованого доступу. Цифрова безпека, фактично, є підтипом кібербезпеки. Багато фахівців використовують ці два терміни

як синоніми, але насправді цифрова безпека забезпечує захист інформації, у той час як кібербезпека захищає інфраструктуру, системи, мережі та інформацію.

Забезпечення права на безпеку в цифровому середовищі передбачає не лише дотримання особистої кібергігієни, а також впровадження заходів для захисту від несанкціонованої діяльності, включаючи державні гарантії проти фізичних і психологічних травм, мови ненависті, нетерпимості, ворожнечі та дискримінації в онлайн-середовищі. Держава також повинна сприяти розвитку та використанню безпечних Інтернет-технологій.

Важливо наголосити на значущості права на свободу та особисту безпеку в онлайн-середовищі в умовах воєнного стану, адже воєнний стан може призвести до збільшення кількості кіберзагроз, оскільки ворог може використовувати цифрові технології для проведення кібератак. В умовах воєнного стану може посилилися поширення дезінформації та фейків в цифровому середовищі з метою впливу на суспільну думку і створення атмосфери паніки. Забезпечення права на безпеку включає в себе інформаційну безпеку та заходи для розпізнавання та відвернення дезінформації. Збільшене використання цифрових технологій може призвести до збільшення обсягу особистих даних, які підлягають обробці. В умовах воєнного стану важливо забезпечити захист особистих даних громадян від доступу третіх сторін та незаконного використання цих даних. Необхідно забезпечити, щоб заходи, спрямовані на забезпечення цифрової безпеки в умовах воєнного стану, не обмежували свободу слова та доступ до інформації вище міри, ніж це необхідно для захисту національної безпеки.

П'яте цифрове право, яке слід виокремити, – це право на мирні зібрання, асоціації та/або використання електронних інструментів демократії. Це право гарантує свободу створення асоціацій та використання різних сервісів, веб-сайтів або програм для створення, приєднання, об'єднання та участі в соціальних групах та організаціях. Таке фундаментальне право забезпечить захист їхньої свободи асоціацій, вираження думок і зібрань. Це дозволяє людям об'єднуватися, обмінюватися ідеями, захищати свої інтереси та брати участь в колективних заходах як у реальному, так і в цифровому світі. Це право має велике значення для функціонування демократичного суспільства та захисту прав людини, оскільки воно дозволяє людям виражати свою думку, об'єднуватися для спільних справ і брати участь в громадській діяльності без недоцільного втручання чи обмежень.

«Арабська весна», відома як «Twitter-революція», показала, що соціальні мережі є шляхом до демократії. Адже Facebook і Twitter відіграли значну роль в мобілізації громадян для виходу на демонстрації. З одного боку соціальні мережі виступають інструментом демократизації сучасного суспільства, а з іншого – були піддані дискредитації та стали сприйматися не як елемент демократії, а, навпаки, як сфера, де легко порушуються права. Мова йдеться про терористичну організацію «ІГІЛ», яка розміщувала в соціальних мережах відеопропаганду жорстокості та насильства. Основною проблемою реалізації права на мирні зібрання є пошук балансу між свободою слова і захистом від небажаного контенту в мережі Інтернет.

Шосте цифрове право – це право на цифрове самовизначення або право бути забутим (right to be forgotten),

яке передбачає, що особи, як користувачі в мережі Інтернет, мають владу визначати обране ними ім'я чи іншу початкову інформацію, яку вони хочуть використовувати. Право бути забутим уперше було визначено Судом Справедливості Європейського Союзу у справі «Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González» (2014 рік). Відповідно до підходів тлумачення цього цифрового права, право бути забутим означає, що особа має право подати до оператора пошукової системи мережі Інтернет або до вищого органу влади чи суду скаргу / позов про видалення або зміну посилань на певні інтернет-сторінки, які містяться в списку результатів пошуку, що з'являється після введення імені такої особи до пошукової строки.

Цифрова трансформація впливає на всі сфери соціального життя і створює проблеми для реалізації індивідуальної та колективної автономії [16]. Поширення пристроїв, датчиків і програм, що генерують дані, призвело до безпрецедентної кількості цифрових даних. Ми живемо в епоху даних, коли життя все більше вимірюється та перетворюється на інтелект для приватної чи суспільної користі. При відповідальному використанні, це відкриває нові можливості для суспільного блага. Потенціал правильного використання та ширшого доступу до даних може призвести до позитивних і часто революційних соціальних змін [17].

Ми переконанні, що право на цифрове самовизначення важливе з кількох причин. Наприклад, саме це право дає людям контроль над тим, якою інформацією вони діляться в онлайн-середовищі. Воно дозволяє користувачам визначати, яка інформація про них доступна для інших, допомагаючи уникнути надмірних коментарів, домагань та інших форм онлайн-насильства. Люди можуть обирати, як вони представляють себе в цифровому світі. Це може бути особиста або псевдонімна ідентичність, і право на цифрове самовизначення дозволяє це. Також це право допомагає контролювати, яку інформацію про себе залишити онлайн, а яку – ні.

Отже, право на цифрове самовизначення дозволяє людям бути більш свідомими та активними користувачами цифрового середовища і захищає їхні права та свободи в Інтернеті.

Висновки. Аналізуючи різні аспекти цифрових прав можна зробити висновок, що ці права відіграють ключову роль у сучасному суспільстві. Доступ до Інтернету став основою для здійснення багатьох інших цифрових прав, забезпечуючи громадянам можливість виражати свої погляди, об'єднуватися в онлайн-спільноті, захищати свою приватність та персональні дані, забезпечуючи особисту безпеку в цифровому просторі. Право на мирні зібрання та використання електронних інструментів демократії дозволяє громадянам впливати на прийняття важливих рішень та брати участь у політичному процесі. Право на цифрове самовизначення наголошує на важливості індивідуальної свободи та контролю над власними цифровими даними та ідентичністю. У цифрову епоху ці права стають невід'ємною частиною сучасного конституційного права, а їх захист та забезпечення є завданням держави та міжнародних організацій. Сприяючи розвитку цих цифрових прав, суспільство сприяє побудові більш вільного, демократичного та безпечного цифрового середовища для всіх громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Разметаєва Ю.С. Цифрові права людини та проблеми екстериторіальності в їх захисті. Право та державне управління. 2020. № 4. С. 18–23.
2. Reventlow N. Digital rights are human rights. URL: <https://digitalfreedomfund.org/digital-rights-are-human-rights/> (date of appeal: 20.03.2024).
3. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 20.03.2024).
4. Тарасенко Л. Право на доступ до інтернету. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2020. Випуск 71. С. 53–61.

5. ООН визнала доступ до Інтернету базовим правом людини. Українська правда. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2011/06/8/80042/> (дата звернення 20.03.2024).
6. The Constitution of Greece. URL: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/THE%20CONSTITUTION%20OF%20GREECE.pdf> (date of appeal: 20.03.2024).
7. De Hert, P., Kloza, D., «Internet (access) as a new fundamental right. Inflating the current rights framework?», European Journal of Law and Technology, Vol. 3. № 3, 2012.
8. Recommendation CM/Rec (2014) 6 of the Committee of Ministers to member States on a guide to human rights for Internet users – Explanatory Memorandum – К.: Інжиніринг, 2015. – 56 с.
9. Stratton Oakmont, Inc. v. Prodigy Services Co. URL: <https://h2o.law.harvard.edu/cases/4540> (date of appeal: 20.03.2024).
10. Cubby, Inc. v. CompuServe Inc., 776 F. Supp. 135 (SDNY 1991). URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/776/135/2340509/> (date of appeal: 20.03.2024).
11. Trump v. Twitter. URL: <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/trump-v-twitter> (date of appeal: 20.03.2024).
12. Special counsel obtained search warrant for Donald Trump's Twitter account <https://www.politico.com/news/2023/08/09/special-counsel-obtained-search-warrant-for-donald-trumps-twitter-account-00110484> (date of appeal: 20.03.2024).
13. Marwick A. E., & Boyd D. Networked privacy: How teenagers negotiate context in social media. *New Media & Society*. 2014. № 16 (7). P. 1051–1067. <https://doi.org/10.1177/1461444814543995> (date of appeal: 20.03.2024).
14. Конституція України: станом на 1 січня. 2020 р. / *Верховна Рада України*. Харків: Право, 2020. 82 с.
15. Case of Standard Verlagsgesellschaft mbH v. AUSTRIA (No. 3). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-213914> (дата звернення 20.03.2024).
16. Digital self-determination – an alternative approach to data governance issues. Dig Watch. URL: <https://dig.watch/event/2022-unctad-e-commerce-week/digital-self-determination-an-alternative-approach-to-data-governance-issues> (date of appeal: 20.03.2024).
17. Verhulst S. Operationalizing digital self-determination. *Data & Policy*, 2023. № 5. URL: <https://doi.org/10.1017/dap.2023.11> (date of appeal: 20.03.2024).